משנה · אחרונים · הון עשיר · סדר מועד

הון עשיר על משנה ביצה

רבי עמנואל חי ריקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הון עשיר על משנה ביצה

רבי עמנואל חי ריקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הון-עשיר-על-משנה-ביצה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ג 4
משנה ד 4
משנה ה 5
משנה י 5
פרק ב 5
משנה א 5
משנה ח 5
משנה ט 5
פרק ג 6
משנה א 6
משנה ב 6
משנה ג 6
משנה ו 6
משנה ז 7
פרק ד 7
משנה א 7
משנה ג 8
משנה ד 9
משנה ו 9
משנה ז 9
פרק ה 10
משנה ב 10
משנה ד 12
משנה ו 12

פרק א

משנה א

ביצה

ביצה יש בה חמשה פרקים, ואית דקרי לה י"ט על שם עניינו, וטעם לזה י"ל כנגד חמשה ימים טובים שיש בכל שנה, והם שלשה רגלים, ושמיני עצרת כי רגל בפני עצמו הוא אף כי הוא טפל לחג הסוכות, וראש השנה, כי כפור דינו כשבת. וע"ד הנסתר כבר ידענו היות יום טוב בסוד התבונה, והנה היא הא עילאה כמבואר בספרי הנ"ל במפתח העולמות סדר זרעים מס' בריאת א"ק פ"ב פי' ד'. וכן ביצה היא הא תתאה, כמבואר בספרי הנ"ל מפ' הכוונות ס' מועד מסי' ליל שבת פ' ד' פי' ד' ע"ש:

בש"א שאור בכזית. איידי דזוטר מירכס, משום הכי שנאו קודם השוחט חיה ועוף בי"ט, דאף הוא מקולי ב"ש וחומרי ב"ה כזה, אע"ג דהוא עיקר מכלתין:

משנה ב

בדקר. שהיה לו נעוץ מבעוד יום, כן כתב הר"ב. ולפי זה צריך לקרות בדקר בבית פתח: **שאפר כירה מוכן הוא**. פי' הר"ב, ואפר כירה, ומלתא באנפי נפשא היא. והא דשנאו בלשון זה דנראה דקאי אאישא, לרמוז דנעוץ דשרינן ברישא, היינו בעפר דומיא דאפר, דאינו מחוסר כתישה, כמ"ש הר"ב:

משנה ג

אבל מטהו. נראה דארחא דמלתא נקט, דבשובך אחד אינו צריך להוליך הסולם מחלון לחלון, כי מסתמא סמוכים הם ודי בהטיה, וה"ה אי בעי הולכה, דשרי לב"ש:

עומד ואומר זה וזה אני נוטל. כתב הרב, מחלוקת בבריכה ראשונה. ולא סיים, ובש"ס (דף י.) קאמר, אבל בבריכה שניה לכ"ע בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגי. ואפילו הכי אין להקשות טעמא דב"ש אתא לאשמועינן, דהא נפקא מינה לב"ה, דלא סגי בבריכה שניה לומר מכאן אני נוטל כמו שמוכיח בש"ס (שם), אלא צריך שיהיה עומד ואומר זה וזה אני נוטל:

משנה ד

בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורים. ונראה דלאביי (דף יא.) דמוקמי לה בדף בולט מן הכתל כנגד כל החלונות שבשובך, והוא לא זימן כי אם קן אחד בתוך הקן, ומצאם על

הדף, ובתוך הקן לא מצא כלום, ואסורים על כי איכא רובא וקרוב הוי, הא בתוך הקן וכו' דווקא, אבל להפך כגון שהזמינם לפני הקן ומצאם לתוך הקן, הרי אלו מותרים דהיינו רביתייהו, ולא אמרינן נתחלפו עם אותם שבשאר קינים. אבל לרבא (שם) דמוקים לה בשני קינים זו למעלה מזו, וזמן באחד מהם בתוך הקן, ואותם שבקן השני לא זמן, ולמחר מצא הגוזלות שבקן שזימן לפני הקן, ובקן השני לא מצא כלום, דאמרינן אלו שזימן הלכו להם, ואותם שמצא הם אותם שהיו בקן השני דאשתרבובה בקן זה, אפשר דכ"ש אי הוי להפך, דזימן לפני הקן, דאמרינן ודאי הלכו להם, ואותם שמצא בתוך הקן הם מהקן האחר שהיו אתמול בתוך קנם, כשאלו היו לפני הקן, ועתה שאלו הלכו באו הם במקומם, זה הוא הנראה לכאורה אבל צריך להתישב בדבר:

משנה ה

אין מוציאין לא את הקטן וכו'. כתב הר"ב, וה"ה לכל מידי דלאו צורך אכילה. ופירט התנא אלו, לגלות אב"ה דלא היתיר אלא דומיא דאלו, דאית בהו צורך קצת, דקטן נמי אית ביה צורך קצת כמ"ש התי"ט, וצ"ל דבכה"ג דווקא היתירו להוציא אף הגדול, בירושלמי (ה"ז ז.):

משנה י

והן לצורך המועד. פירוש משנה זו תמצאנה בספרי חושב מחשבות חלק א' מאמר תפילין דמרי עלמא פרק י"א ע"ש:

פרק ב

משנה א

ושוין בדג וביצה שעליו שהם שני תבשילין. מכלל דדג לבדו מקרי תבשיל אחד ודיו לב"ה, ולא אמרינן לאו תבשיל הוא כיון שלא נגמר מלאכת בשולו, דהיינו עם הביצה, ואנן תבשיל בעינן:

משנה ח

וחכ"א אין מקרדין אף לא מקרצפין. גזירה אטו קרוד, אף כי מדינא היא מותר. ה"ט דחזרו לומר אף הם אין מקרדין, לגלות זה דלא נאסר קרצוף מצד עצמו, אלא אטו קרוד, ונפקא מינא דלא גזרינן דבר אחר אטו קרצוף, דהוה ליה גזרה לגזרה:

משנה ט

הרחים של פלפלין טמאה. הואיל והזכירה סיפר עניינה:

פרק ג

משנה א

רשבג"א כתב הר"ב, דלא לאפלוגי אתא. אבל אין זה דעת רוב הפוסקים ועליהם הרמב"ם ז"ל עיין בחבורו פ"ב מהי"ט (ה"ז), והכי משמע מלישנא דמתניתין דלא תנן אמר רשב"ג, אלא תנן רשב"ג אומר, ובגמרא אין הכרע כמ"ש התי"ט:

משנה ב

לא יטול מהם. דהוי ספק מוכן ואסור באכילה, ומשום הכי לא יטול מהם, שכל שאסור באכילה אסור בטלטול. ומעשה בגוי א' וכו' ואמר מותרים הם. בטלטול, מכלל דבאכילה גם הוא הורה לאסור, משום ספק מוכן. ואע"ג דמ"מ פליג את"ק דס"ל דאסורים אף בטלטול, דמכח זה אמרו בש"ס (דף כד.) חסורי מחסרא ורבן גמליאל מתיר, מ"מ לא רצה התנא לשנותו בפירוש, כדי שלא נטעה לפרש כמ"ש (כ)[ב]רמשא בבה"מ מותרים באכילה, אלא כמו שאמר בצפרא דחזר בו ואמר מותרים בטלטול, כדאיתא בש"ס (שם:), וזה נדענו בהזכירו דברי ר"ג במעשה לבד ובויו, דנראה כאילו הוא ראיה לדברי ת"ק, וא"א שיהיה במעשה הזה שום ראיה, אלא כשנפרש דמותרים דאמר ר"ל בטלטול, וכדפרשנו:

משנה ג

לא יביאנו במוט. בשנים. ובמוטה. דהיינו באחד. כי שם מוטה הוא שם משותף לעול, והוי לא זו אף זו, כן נלע"ד. דלפי מה שפירשו המפרשים בשניהם בשנים, קשיא דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא דקתני אבל מביאה הוא בידו, דמשמע הא במוטה אפילו באחד אסור, ואע"ג דאיכא למימר נעשה, מ"מ נראה דהאמת כך היא כמ"ש, דבש"ס משמע דכל שהוא עובד' דחול אסור, דהאי אין הסומא יוצא במקלו (דף כה:) מהאי טעמא, כמ"ש רש"י (ד"ה אין הסומא) דהוי דרך חול ואיכא זילותא די"ט, עכ"ל. וכ"ש לישא בכתף על המוטה, דהוא דרך חול:

משנה ו

או כנגד הקופיץ. לרבותא דרבנן דהלכתא כותיהו נקט ליה, דאע"ג דקופיץ הוא כלי מוכן לחתוך בו בשר, ולא מינכר כולי האי דלשקול עביד, אלא הרואה אומר דדרך מקרה הונח שם, אפילו הכי אסור:

בכף מאזנים. דוקא, אבל בכפו ליקח הבשר בידו אחד והמשקל בידו אחר, בכל אדם דביה איירינן דאינו טבח שהוא אומן שרי, הכי משמע בש"ס (דף כ"ח.) מימרא דשמואל ועיין מ"ש לקמן במשנה ז':

משנה ז

אין משחיזין וכו'. משום דדין זה שייך בטבח, דבעי להזכיר אח"כ יותר מכל אדם, שנאו הכא בין דיני מקח וממכר:

לא יאמר אדם לטבח. דמסתמא אומן הוא, שקול לי בידך משקל דינר בשר, כגון שיש לו איזה כלי קטן שמשקלו דינר, דאע"ג דאין דרכו לשקול כי אם כנגד משקל ליטרא וכיוצא בה, מ"מ הואיל וטבח הוא דמסתמא הוי אומן, הוא יודע להכריע ולשקול בדקדוק אף כנגד משקל זה של דינר שאינו רגיל בו ואסור, כמ"ש לעיל בד"ה בכף, ובפירוש זה אזלו להו תמיהות התי"ט דדין חדש שמעינן ממשנה זו.

אבל שוחט ומחלקין. בנוסח המשנה דבבלי גרסינן ומחלק. ועל פי דרכנו אתי שפיר, דאע"ג דהוא טבח אומן שרי ליה לחלק אותה ביניהם, אע"פ שיודע לחלק כל חלק בדקדוק כאילו יהיה שוקלם, וכל זה לא למדנו ממתניתין דלעיל כלל, אבל בגירסת הירושלמי גרסינן מכור, וגרסינן שוחט והן מחלקין ביניהם. ולפי זה אין לי מקום לפירוש זה, ותמיהות התי"ט במקומם הם עומדות. ועוד יש לתמוה על לשון זה של מכור, כי מלתא דפשיטא הוא דאין להזכיר לשון מכירה. ועוד קשה מ"ט תנן הכא טבח, ולא תנן לחבירו סתם:

פרק ד

משנה א

אבל מביא הוא על כתפו או לפניו. פירשו המפרשים לפניו, בידו. ומלבד מה שהקשה התי"ט דמאי שנא מסיפא, דתנן בידו בפירוש. יש לתמוה דהוי זו ואין צ"ל זו, דהרי על כתפו מחזי עובדא דחול יותר מבידו. ועוד תמהני דבסיפא תנן ולא יפשיל את הקופה לאחוריו, ולפי פירוש המפרשים היינו על כתיפו דהתיר הכא, וא"כ הוא מפני מה שינה התנא בלשונו. והנה בנוסח המשנה דירושלמי גרסינן על כתיפו לפניו. ולפי גירסא זו משמע דשניהם דבר אחד הם, והכי פירושו דשרי להביא על כתפו, וכדי שלא נטעה לפרש דהיינו לאחוריו כדרך המביא דברים הרבה על כתפו דמשלשם לאחוריו, קתני לפניו דפירושו על הכתף ממש, דהוי כאילו הם לפניו, וכ"ש בידו ממש, אבל בתבן להיות שהיא בתוך הקופה אפילו בכה"ג דשרי על הכתף בכדים אסירא, אלא דווקא

בידו הוא דשרי. והא דנקט התנא בתבן לאחוריו, הוא משום דבכה"ג לא שכיח כמ"ש התי"ט, אבל אין הכי נמי דאי שכיח אסור כמו לאחוריו, מפני שהוא בתוך הקופה. ולפי מה שפרשתי אתי שפיר וכן המוליך את התבן לא יפשיל את הקופה לאחריו, דבכה"ג ממש הוא דאסור בכדים, ואף לפירוש המפרשים אפשר דהוי דינא הכי, אלא דלדבריהם אין לשון המשנה מדוקדק:

וכן המוליך את התבן. פי' הר"ב, לבהמה או להסיק. ודרך הבהמה להיות חוץ מהבית, וההבערה שהיא לצורך אכילה היא בבית, וידוע הוא כי חייב אדם להאכיל את בהמתו קודם שיאכל הוא, ולכן שינה בתבן ופתח במוליך וסיים במביא, משא"כ ביין:

אבל מביאה בידו. בתוך הקופה, והא דלא התירו בכה"ג ביין, י"ל משום דביין אפילו בכי האי גוונא לא מקרי משנ[ה](א) מעובדא דחול, משא"כ בתבן, דעובדא דחול הוי בה דווקא בהפשלת קופה לאחוריו, או על כתפו:

משנה ג

אין מבקעין וכו' שנשברה בי"ט. מכלל דכשנשברה מעי"ט מבקעין, ואותם אין מבקעין אותה לא בקרדום וכו', והיינו דקתני עוד אין מבקעין. ואי אקורה המפורשת ברישא קאי, הל"ל סתם אין מבקעין עצים וכו' לא בקרדום וכו'. ולא שנה בפירוש היתר הבקוע, לרמוז דכל מה שיכול לעשות בעי"ט ישתדל בכל כח לעשותו:

לא בקרדום וכו'. אין כלים אלו ככלים השנוים בפ"ד דשביעית משנה ה', דאלו הם כלים של אומנות הנגר כמ"ש רש"י הכא (עי' רש"י ד"ה לא בקרדום, לא.), אלא שיש להם דמיון עם אותם השנויים שם המוכנים לעבודת קרקע, ומשום הכי שמם שוה, והכא לא סדרם התנא כמו התם, משום דלענין זה הוו בסדר הזה לא זו אף זו, כמו שאפרש לקמן:

ולא במגרה. נלע"ד דאף אם מבקע בה כמו שמבקע בקרדום, שמכה על הקורה שלא בהולכה והובאה, שהוא שלא כדרך מלאכתה, כי מלאכתה היא לחתוך ע"י הולכה והובאה, אסור, להיותה כלי אומנות. ולפי זה אתי שפיר דהוי לא זו אף זו לגבי קרדום, דבקרדום בוקע כדרכו ובמגרה שלא כדרכו ואפילו הכי אסור, דאי לא תימא הכי, קשה דהא כשחותך במגרה מראה יותר דלמלאכה בעי ליה מבקוע קרדום, שהרי במגירה מישר בקועו כפי רצונו יותר מבקרדום:

ולא במגל. המגל הוא יותר קטן מקרדום ומגרה, והוא עשוי לחתוך עצים שאינם עבים כל כך, ומשום הכי דרכם של בעלי בתים הרבה להשתמש בכלי זה בתוך ביתם, ואפילו הכי הואיל וכלי אומן הוא אסור:

משנה ד

בי"ט. וכה"ג תנן במשנה ה', ולא ידענא למאי אצטריכו, דהא בי"ט קיימינן:

משנה ו

ומגבב מן החצר ומדליק. כתב התי"ט, דה"ה לחצוץ, הואיל והשמיענו דשרי לטלטל עצים אפילו שלא להסקה, ע"כ תורף דבריו. וצ"ל דר"א רצה לאשמועינן היתר הגבוב, דהוא ללקט עצים הרבה, ושילקט עצים הרבה לחצוץ בו שיניו לא שכיחי, וגם שיעשה בהם דבר אחר בי"ט לא שכיחי, לכן נקט ומדליק, כי מלתא דשכיחא היא בי"ט לבשל לצורך י"ט, וכ"ש שהותרה ההדלקה אפילו שלא לצורך הרבה:

משנה ז

וחכ"א עד שירשום וכו'. כתב התי"ט ז"ל, כב"ה דלעיל (פ"א מ"ג), והכא מחמירין ובעי שירשום, משום דאקצייה בידים, עכ"ל. וז"ל התוספות (לד: ד"ה ואומר) אבל קשה דמחלפא שיטתיהו דב"ה, דלעיל קאמר דאומר מכאן אני נוטל למחר סגי, והכא קאמר דבעי שירשום. וי"ל דשאני הכא דאקצייה בידים, עכ"ל. משמע מדבריהם אלו דהכא החמירו רבנן יותר מדלעיל, ומלבד מה דיש לתמוה על התוספות דקאמר דב"ה אמר לעיל דבאומר מכאן אני נוטל למחר סגי, דהא לא כן תנן אלא בה"א זה וזה אני נוטל, והוא דומה לעד שירשום דהכא. יש לתמוה אתרויהו דבירושלמי לא כן אמרינן, דגרסינן בירושלמי דפ"א (ה"ד ה:) וכן בהאי פרקין (ה"ז יט.) מחלפא שיטתיה דר"א, דתנינן תמן בש"א לא יטול אלא א"כ נענע מבעוד יום, ור"א לאו שמתי הוא, חומר הוא בדבר שיש בו רוח חיים. וחכ"א עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן. מחלפא שיטתון דרבנן, דתנינן תמן ובה"א עומד ואומר זה וזה אני נוטל, והכא אינון אמרין הכין, עוד אינון אית להון חומר בדבר שיש בו רוח חיים, ע"כ. הרי מפורש דהתם החמירו יותר מהכא, דומיא דר"א דהתם בעי שיפרש זה וזה, והכא לא צריך שיאמר בפירוש זה וזה, אלא די שירשום ויאמר מכאן ועד כאן, ואוכל מאותו מקום הרשום בי"ט כל מה שירצה, ואינו צריך שירשום מבע"י מה שרוצה לאכול דווקא כמו בשובך. וליכא למימר דאשתמיט להו האי סוגיא דירושלמי, שהרי תחילתה כתבה התי"ט בשם התוספות, שכתבה התוס' (שם) בשם הירושלמי אדברי ר"א:

והנה ללשון התוספות יש לישבו הכי, והוא דבש"ס (דף י.) הקשו לב"ה, דאמאי לא סגי ליה באומר מכאן וכו', ואמאי צריך שיאמר זה וזה וכו', ומשני כמ"ש התי"ט התם (פ"א מ"ג) דזמנין דמשכח כחושין וכו'. וטעם זה לא שייך למימר הכא, והתם נמי אי לא הוה טעם זה הוה ליה למימר דבמכאן אני וכו' סגי. ומשום הכי קאמר התוספות דלעיל אמר

ב"ה מכאן וכו' ומ"ש מהכא, דע"כ לא אמר התם דבעו שיאמר זה וזה אלא מטעם דזמנין דמשכח כחושין וכו', אבל בלא טעם זה סגי ליה במכאן וכו', וא"כ אפוא מ"ש דהכא דלא שייך זה הטעם, דלא סגי ליה במכאן, ושני וכו', ועל פי דרכו אתי שפיר דהכא החמיר יותר מדלעיל, דמכאן ועד כאן חמיר ממכאן אני אוכל. והנה אוקמתא זו דמוקמינן טעמא דב"ה דלא אמר דסגי במכאן אלא דצריך שיאמר וכו' דזמנין דמשכח כחושין וכו' אוקמתא אחרונה דרבא היא, אבל לאוקמתא ראשונה דהתם והוא סברת ר' הושעיא, טעמא דב"ה דלא סגי ליה במכאן, הוא (ו)משום דלית ליה ברירה, ומשום הכי צריך שיאמר זה וזה אני נוטל, וצ"ל שזו היא סברת הירושלמי, ומשום הכי שפיר פריך למה מחמיר התם יותר מהכא, דהואיל ומטעם ברירה הוא, הכא נמי לא סגי באמרו מכאן ועד כאן, דעדיין לא הוברר איזה מהם רוצה ליקח, דאין פירושו דמכאן ועד כאן שיקח הכל, אלא שכוונתו הוא שמאותו מקום שמכאן ועד כאן יקח מה שירצה, וכשיקחם למחר משם לא אמרינן הוברר הדבר למפרע שאותם שלקח הם אותם שהזמין, הואיל ולא הזמין אתמול אותו מקום ע"מ לאכול את כלו אלא לאכול מה שירצה מאותו מקום כמ"ש, ומשני הין הכי נמי דבכה"ג דירשום הוי ברירה, ואפילו בקינים כשהזמין קן בין הקינין אע"ג שאינו רוצה ליקח כל הקן כמו הכא היה די אי לאו דהם בעלי חיים דחמירי, ומשום הכי צריך שיברור יותר בבירור שם ויאמר זה וזה אני נוטל וכו':

עד שירשום. כתב הרב ז"ל עד שירשום בסימן דאין ברירה, והלכה כחכמים. נראה דס"ל כאוקמתא ראשונה דבבלי שהבאתי לעיל, וכן משמע ממה שסתם דבורו בפירוש המשנה דפ"א ולא כתב הטעם דזמנין דמשכח כחושין וכו', וכסברת הירושלמי הנ"ל. אבל תימא דהכא בדין זמון דהוא מדרבנן קיימינן, ובמשנה ד' פ"ז דדמאי כתב דקי"ל דבדרבנן יש ברירה, וא"כ איך פסק הכא כרבנן דאמרי עד שירשום משום דאין ברירה. ועיין מ"ש בפ"ו משנה ג' דאהלות ששם הארכתי:

פרק ה

משנה ב

כל שחייבין עליו. התי"ט בד"ה כל אלו טרח לישב לישנא דמתניתין. ולע"ד הכי פירושא דמתניתין, כל שחייבין עליו וכו' בשבת, חייבין עליו בי"ט. והראיה דאלו הן וכו', ונאמרו לענין י"ט דהוי ק"ו לשבת, א"כ כל הנכנסים תחת ג' סוגים אלו אע"פי שלא נזכרו לענין י"ט, חייבין על[י]הם כמו בשבת, דמ"ש מאלו דתנן במתניתין:

ולא מספקין ולא מטפחין. ה"ג בנוסח המשנה וכן בסוגיא דירושלמי, ועל פי פירושא דירושלמי אשר אכתוב לקמן אתי שפיר לסמוך טפוח שהוא לרצונו סמוך לרקוד, דמסתמא אין רקוד אלא לשמחה:

מספקין. ירושלמי (ה"ב כ:) לא מספקין. ספוק שהוא מחמתו, כד"א (במדבר כב, כז) ויחר אף בלעם ויספוק את כפיו. ולא מטפחין. טפוח שהוא לרצונו, ר' יונה וחבריא, חד אמר הכין שרי והכין אסור, וחורנא אמר בין הכין ובין הכין אסור, ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא, מן מה דאמר ר' יונה אית הוה סבין ביומינן והוו מטפחין לאחורי ידיהון בשבתא, הוי דו אמר הכין שרי והכין אסור. רבי הוה מסב לר' שמעון בריה והוו מטפחין לאחורי ידיהון בשבתא, עבר רבי מאיר וכו', ע"כ. ופירושו פשוט דדייק הירושלמי מדתנן במתניתין מספקין וגם תנן מטפחין, ותרויהו ידעי שהם יד ביד, כי בספוק יש להם ראיה מתורת משה רבינו דעדיפא מראיה שהביא התי"ט מן הנביא, ועוד יש שני ראיות מן המקרא, באיוב (כז, כג) יספוק עלימו כפימו. ובאיכה (ב, טו) ספקו עליך כפים. ובפסוק דירך לא יש כי אם הפ' דירמיה (לא, יח) שהביא התי"ט, ופסוק אחר דומה לו ביחזקאל (כא, יז) ספוק אל ירך. ועוד פשיטא להו דספוק סתם הנזכר במתניתין א"א שיהיה אלא בלא שום כלי כי אם בגוף, ובתורה לא נתפרש ספוק כלו בגוף בלא כלי, כי אם בהכאת כף אל כף. כי בספוק ירך לא נזכר במה יספוק, דלא כתיב ספוק כף אל ירך, ולא ספקתי כפי על ירך, אלא ספוק על ירך, ספקתי על ירך, ולא כתיב במה ודילמא הוי בכלי, דא"א דמשנתנו איירי בהא. וטפוח פשיטא להו דהוי נמי בכפים, ולכן חלקו ואמרו דספוק היינו בחמתו, והראיה דכל ספוק הנזכר במקרא לא נאמר אלא בחמה וצער, ומדספוק הוי בחמתו בעל כרחין אע"ג דמצינו טפוח בחמה כגון מענות ומטפחות (מו"ק פ"ג מ"ט), הכא פירושו לרצונו להיותו סמוך לספוק דהוי ודאי מחמתו כמ"ש, דקמ"לן התנא דהכאת כף אל כף בין מחמת הספד בין מחמת שמחה אסור, דבתרויהו גזרינן שמא ישכח ויתקן כלי שיר. ואי לא תנן אלא ספוק דפירושו מחמתו, הייתי אומר דדוקא ספוק שהוא מחמת אבול והספד חיישינן שמא מיגון לבו ישכח ויתקן כל[י] שיר להספדו, אבל מחמת שמחה אימא לא חיישינן, וכההיא דסוף תרומות דאיכא מאן דס"ל דמדליקין בבית המשתה ולא בבית האבל. דבבית האבל חיישינן שמא ישכח ויוציא הנר למקום שאין כהן מה שאין כן בבית המשתה, אע"ג דטעמא אחרינא איכא נמי התם להתיר בית המשתה, מ"מ אי הוה חיישינן לשכחה מחמת שמחה לא הוה מתיר להו, משום הכי תנן נמי מטפחין דפירושו לרצונו, ומסתמא הוא לשמחה וכמו שמביא אח"כ המעשה דרבי שהיה מסב לר' שמעון בריה והיו מטפחין וכו' כמ"ש לעיל. ואי תנן מטפחין לבד

אפשר דהייתי מפרשו כמשמעותו במקום אחר, דהיינו מחמתו כדתנן נשים במועד מענות ומטפחות. והייתי מחלקו מלרצונו כמ"ש לעיל, ואף אם הייתי מפרשו דומיא דמרקדין דהוי מסתמא לרצונו, הייתי אומר דדוקא לרצונו הוא דאסור דחיישינן דילמא מרוב שמחה ישכח ויתקן כלי שיר להרבות בשמחתו, אבל מחמתו הוה אמינא דלא חיישינן להא כי לבו נכנע ונשבר וטפי מזדהר מלחטוא, וכההיא דתרומות הנ"ל דאיכא מאן דס"ל דמדליקין בבית האבל ולא בבית המשתה והוא מהאי טעמא ממש, משום הכי תנן לתרויהו לאשמועינן דבתרויהו חיישינן וכההיא דתרומות דאיכא מאן דס"ל דבתרויהו אסור משום דחיישינן בתרויהו:

כלל העולה דמספקין ומטפחין הכל אחד, אלא דהוצרך התנא לשנות את שניהם כדי שלא נטעה לחלק בין חמתו לרצונו כמ"ש, והדר קא מפלגי בירושלמי אי אסור אפילו כלאחר יד או לא, וקאמרא דר' יונה ס"ל דשרי, מדקאמר דהיו זקנים בימיו שהיו מטפחין בשבת כלאחר יד, וחברייא סלה"ו דאסור, דבמתניתין סתמא תנן ומשמע להו דבכל ענין קאסרא:

ומשום הכי תמהני מאד מהתי"ט שרצה לדחות הירושלמי זה בדקדוקיו ופסוקיו, וגם מהטעם דאין סברא לחלק בין מחמתו לרצונו, ובמחילה מכבודו אין זה טעם לדחות דברי רז"ל דדיינו שהם הורו לנו במשך לשונם שהיה אפשר לחלק, ואם סברתינו לא הגיעה לדעתם הרחבה לידע על מה ועל מה, לא משום זה הרשות נתונה לדחות דבריהם, כי אם הדבר רק הוא ממנו, כל שכן שת"ל מצאנו טעם הגון לחלק:

משנה ד

האשה וכו' תבלין וכו'. אסברא לן התנא דין זה באשה, משום דמלאכת האפיה ובשול עלה קאי, כדתנן (כתובות פ"ה מ"ה) אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה וכו':

ששאלה מחברתה. באיש הקדים דבר הנשאל קודם המשאיל, דקתני השואל כלי מחבירו והכא תנן דבר הנשאל בסוף. ושמא משום דהם דברים רבים:

משנה ו

ואם עירב הוא. אע"פ שהם לא עירבו, פירותיו כמהו. ויכול להביאם אצלו, ואינם כרגל מי שנפקדו בידם שלא עירבו, אלא הם כרגלי המפקיד:

יום טוב מתחיל בבית ומסיים בריש, הרי בר, ואין בר אלא תורה, שלא ניתנו שבתות וי"ט לישראל אלא כדי שילמדו בהם תורה כמשאז"ל (ירושלמי שבת פט"ו ה"ג עח.). ועוד בית ריש כמשמעו, דצריך לזכור בית ריש דהיינו ביתו של עני לשמח ובי"ט כדכתיב

ושלחו מנות לאין נכון לו וגו' בעזרא (נחמיה ח, י):

סליק מסכת ביצה. לדיני יום טוב נרצה:

בא אלי שמע עצה כי תשמח בכל הטוב.

בשר דג וגם ביצה תן לרש בכל יום טוב: